

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

kṛṣṇayajurvēdīya taittirīya brāhmaṇē
॥ *prathamāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ praśnaḥ* ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ

śrīmatē rāmānujāya namaḥ

śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

॥ prathamāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ praśnaḥ ॥

hariḥ o(4)m |

anumatyai purōḍāśamaṣṭākāpālaṃ nirvāpati |

yē pratyāñcaḥ śamyāyā avaśīyantē |

tannaiṛṛtamēkākāpālam |

iyam vā anumatih |

iyanniṛṛtiḥ |

naiṛṛtēna pūrvēṇa pracāṛati |

pāpmānamēva niṛṛtiṃ pūrvāṃ niravādayatē |

ēkākāpālō bhavati |

ēkadhaiva niṛṛtiṃ niravādayatē |

yadahūtvā gāṛhapatya īyuh ॥ 1 ॥

ruḍrō bhūtvā gniranūthāya |

adhvaryuṃ ca yajāmānaṃ ca hanyāt |

vīhi svāhā''hūtiṃ juṣāṇa ityāha |

āhūtyaivainaḡ śamayati |

nārtimārcchātyadhvaryurna yajāmānaḥ |

Please let us know of any errors in this text.

ēkōlmukēnā' yanti |
taddhi niṛṛtyai bhāgadhēyām |
imāḥ diśam yanti |
ēṣā vai niṛṛtyai dik |
svāyāmēva diśi niṛṛtiḥ niravādayatē || 2 ||

svakṛtā iriṇē juhōti pradare vā |
ētadvai niṛṛtyā āyatānam |
sva ēvāyatānē niṛṛtiḥ niravādayatē |
ēṣa tē niṛṛtē bhāga ityāha |
nirdiśatyēvainām |
bhūtē haviṣmatyasītyāha |
bhūtimēvōpāvartatē |
muñcēmamaḡhāsa ityāha |
aḡhāsa ēvainam muñcati |
aṅuṣṭhābhyām juhōti || 3 ||

antata ēva niṛṛtiḥ niravādayatē |
kṛṣṇam vāsah kṛṣṇatūṣam dakṣiṇā |
ētadvai niṛṛtyai rūpam |
rūpēṇaiva niṛṛtiḥ niravādayatē |
aprātīkṣamāyanti |

nirṛtyā antaṛhityai |
svāhā namō ya idaṃ caḅkārēti punarētya
gāṛhāpatyē juhōti |
āhūtyaiva nāmaṣyantō gāṛhāpatyamupāvartantē |
ānumatēna pracāṛati |
iyam vā anumatiḥ || 4 ||

iyamēvāsmāi rājyamanū manyatē |
dhēnurdakṣiṇā |
imāmēva dhēnum kūrutē |
ādityaṃ caṛum nirvāpati |
ubhayiṣvēva prajāsvabhiṣicyatē |
daiviṣu ca mānuṣiṣu ca |
varō dakṣiṇā |
varō hi rājyaḡ samṛddhyai |
āgnāvaiṣṇavamēkādaśakapālaṃ nirvāpati |
agniḥ sarvā dēvatāḥ || 5 ||

viṣṇuryajñah |
dēvatāṣcaiva yajñaṃ cāvārundhē |
vāmanō vahī dakṣiṇā |
yadvahī |

tēnāgnēyah |
yadvāmaṇah |
tēnā vaiṣṇavaḥ samṛddhyai |
agnīṣōmīyamēkādaśakapālaṃ nirvapati |
agnīṣōmābhyāṃ vā indrō vṛtramāhanniti |
yadāgnīṣōmīyamēkādaśakapālaṃ nirvapāti || 6 ||

vārtraghnamēva vijityai |
hiraṇyaṃ dakṣiṇā samṛddhyai |
indrō vṛtraḥ hatvā |
dēvatābhiścēndriyēṇā ca vyārdhyata |
sa ētamaindrāgnamēkādaśakapālamapaśyat |
tannirāvapat |
tēnā vai sa dēvatāścēndriyaṃ cāvārundha |
yadaindrāgnamēkādaśakapālaṃ nirvapāti |
dēvatāścaiva tēnēndriyaṃ ca yajāmānō'vārundhē |
ṛṣabhō vahī dakṣiṇā || 7 ||

yadvahī |
tēnāgnēyah |
yadrṣabhah |
tēnaindraḥ samṛddhyai |

āgnēyamaṣṭākāpālaṃ nirvāpati |
aīndraṃ dadhi |
yadāgnēyō bhavāti |
agnirvai yajñamuḥkham |
yajñamuḥkhamēvardhiṃ purāstāddhattē |
yadaīndraṃ dadhi || 8 ||

īndriyamēvāvārundhē |
ṛṣabhō vahī dakṣiṇā |
yadvahī |
tēnāgnēyaḥ |
yadrṣabhahaḥ |
tēnaindraḥ samṛddhyai |
yāvātīrvai prajā oṣadhīnāmahūtānāmāsñanḥ |
tāḥ parā'bhavanḥ |
āgrayaṇaṃ bhāvati hutādyāya |
yajamāṇasyāparābhāvāya || 9 ||

dēvā vā oṣadhīṣvājimāyuh |
tā īndrāgnī udājayatām |
tāvētamaīndrāgnaṃ dvādaśakapālaṃ nirāvṛṇātām |
yadaīndrāgnō bhavaṭyujjityai |

dvādaśakapālō bhavati |
dvādaśa māsāḥ samvathsarah |
samvathsarēṇaivāsmā annamavarundhē |
vaiśvadēvaścāturbhāvati |
vaiśvadēvaṃ vā annam |
annamēvāsmāi svadayati || 10 ||

prathamajō vathsō dakṣiṇā samṛddhyai |
saumyagḡ śyāmākam caruṃ nirvāpati |
sōmō vā akṛṣṭapacyasya rājā |
akṛṣṭapacyamēvāsmāi svadayati |
vāsō dakṣiṇā |
saumyagḡ hi dēvatāyā vāsaḥ samṛddhyai |
sarāsvatyai caruṃ nirvāpati |
sarāsvatē caruṃ |
mithunamēvāvarundhē |
mithunau gāvau dakṣiṇā samṛddhyai |
ēti vā ēsa yājñamukhādrddhyāḥ |
yō'gnērdēvatāyā ēti |
aṣṭāvētāni havīgṣi bhavanti |
aṣṭākṣarā gāyatrī |

gāyatṛō'gniḥ |

tēnaiva yañnamukhādrddhyā agnērdēvatāyai naiti || 11 ||

īyurniravadayatē'nguṣṭhābhyāṃ juhōtyanumatirdēvatā nirvapāti
vahī dakṣiṇā yadaindram dadhyaparābhāvāya svadayati gāvau
dakṣiṇā samṛddhyai ṣaṭcā || 1 ||

vaiśvadēvēna vai prajāpatiḥ prajā āsrjata |

tāḥ sṛṣṭā na prajāyanta |

sō'gnirākāmayata |

aḥamimāḥ prajānayeṃamiti |

sa prajāpatayē śucāmadadhāt |

sō'śocatprajāmicchamānaḥ |

tasmādyam ca prajā bhunakti yam ca na |

tāvubhau śocataḥ prajāmicchamānau |

tāsvagnimapyāsrjat |

tā agniradhyait || 12 ||

sōmō rētō'dadhāt |

savitā prajānayat |

sarāsvatī vācāmadadhāt |

pūṣā'pōṣayat |

tē vā ētē triḥ samvathsarasya prayujyantē |

yē dēvāḥ puṣṭipatayaḥ |
saṁvathsarō vai prajāpatiḥ |
saṁvathsarēṇaivāsmāi prajāḥ prajānayat |
tāḥ prajā jātā marutō'ghnanṇ |
asmānapi na prāyukṣatēti || 13 ||

sa ētaṁ prajāpatirmāruṭaḡ saptakāpālamapaśyat |
taṁ nirāvapat |
tatō vai prajābhyō'kalpata |
yanmārutō nirūpyatē |
yajñasya klptyai |
prajānāmaghātāya |
saptakāpālō bhavati |
sapta gaṇā vai marutaḥ |
gaṇāśa ēvāsmāi viśaṁ kalpayati |
sa prajāpatiraśōcat || 14 ||

yāḥ pūrvāḥ prajā asṛkṣi |
marutaṣṭā āvadhiṣuḥ |
kathamaparāḥ sṛjēyēti |
tasya śuśmā āṇḍaṁ bhūtaṁ nirāvartata |
tadvyudāharat |

tadāpōṣayat |
tatprājāyata |
āṇḍasya vā ētadrūpam |
yadāmikṣā |
yadvyuddharāti || 15 ||

prajā ēva tadyajāmānaḥ pōṣayati |
vaiśvadēvyāmikṣā bhavati |
vaiśvadēvyō vai prajāḥ |
prajā ēvāsmāi prajānāyati |
vājinaṁnāyati |
prajāsvēva prajātāsu rētō dadhāti |
dyāvāpṛthivyā ēkākāpālō bhavati |
prajā ēva prajātā dyāvāpṛthivībhyāmubhayataḥ
parigrhṇāti |
dēvāsuraḥ samyattā āsanṇ |
sō'gnirābravīt || 16 ||

māmagrē yajata |
mayā mukhēnāsūrāñjēṣyathēti |
mām dvitīyamiti sōmō'bravīt |
mayā rājñā jēṣyathēti |

māṃ tr̥tīyaṃṣi savitā |
mayā prasūtā jēṣyathēti |
māṃ caturthīṃṣi sarāsvatī |
indriyaṃ vō'ham dhāsyāṃṣi |
māṃ pañcamamiti pūṣā |
mayā pratiṣṭhayā jēṣyathēti || 17 ||

tē'gninā mukhēnāsūrānajanṇa |
sōmēna rājñā |
savitrā prasūtāḥ |
sarāsvatīndriyamādadhāt |
pūṣā pratiṣṭhā'sīt |
tatō vai dēvā vyājayanta |
yadētāni havīgṣi nirupyantē vijityai |
nōttāravēdimupāvapati |
paśavō vā ūttaravēdiḥ |
ajātā iva hyētarhi paśavaḥ || 18 ||

aidityāśōcadvyuddharātyabravītpratiṣṭhāyā
jēṣyathētyētarhi paśavaḥ || 2 ||

trivṛd̥baṛhirbhāvati |
mātā pitā putraḥ |

tadēva tanmithuṇam |
ulbaṃ garbhō jarāyu |
tadēva tanmithuṇam |
trēdhā baṛhiḥ sannāddham bhavati |
traya imē lōkāḥ |
ēṣvēva lōkēṣu pratitiṣṭhati |
ēkadhā punaḥ sannāddham bhavati |
ēkā iva hyāyaṃ lōkaḥ || 19 ||

aṣminnēva tēnā lōkē pratitiṣṭhati |
praṣuvō bhavanti |
prathamajāmēva puṣṭimavārundhē |
prathamajō vathsō dakṣiṇā samṛddhyai |
pṛṣadājyaṃ gr̥hṇāti |
paśavō vai pṛṣadājyaṃ |
paśūnēvāvārundhē |
pañcagr̥hītaṃ bhāvati |
pāṅktā hi paśavaḥ |
bahurūpaṃ bhāvati || 20 ||

bahurūpā hi paśavaḥ samṛddhyai |
agniṃ mānthanti |

agnimūkhā vai prajāpatiḥ prajā āsrjata |
yadagnim manthanti |
agnimūkhā ēva tatprajā yajāmānaḥ sṛjatē |
navā prayājā ijjantē |
navānūyājāḥ |
aṣṭau havīgṣi |
dvāvāghārau |
dvāvājyabhāgau || 21 ||

triṅsathsampādyantē |
triṅsadākṣarā virāṭ |
annaṃ virāṭ |
virājaiṽannādyamavarundhē |
yajāmānō vā ēkākāpālaḥ |
tēja ājyām |
yadēkākāpāla ājyāmānayāti |
yajāmānamēva tējāsā samārdhayati |
yajāmānō vā ēkākāpālaḥ |
paśava ājyām || 22 ||

yadēkākāpāla ājyāmānayāti |
yajāmānamēva paśubhiḥ samārdhayati |

yaddhastēna juhuyāt |
suvargāllōkādyajāmānamavavidhyēt |
srucā juhōti |
suvargasyā lōkasya samāṣṭyai |
yatprānpadyēta |
dēvalōkamabhi jāyēt |
yaddākṣiṇā pitrlōkam |
yatpratyak || 25 ||

rakṣāḡsi yajñag hānyuh |
yadudaṅṅ |
maṅṣyaalōkamabhijāyēt |
pratiṣṭhitō hōtavyaḥ |
ēkākapaḷam vai pratitiṣṭhantaḷm dyāvāpṛthivī
anu pratitiṣṭhataḥ |
dyāvāpṛthivī ṛtavaḥ |
ṛtūḅ yajñaḥ |
yajñaḷm yajāmānaḥ |
yajāmānaḷm prajāḥ |
tasmātpratiṣṭhitō hōtavyaḥ || 26 ||

vājinō yajati |
agnirvāyuh sūryaḥ |
tē vai vājinaḥ |
tānēva tadyajati |
athō khalvāhuḥ |
chandāḡsi vai vājinaḥ iti |
tānyēva tadyajati |
ṛksāmē vā indrasya hari sōmapānaū |
tayōḥ paridhaya ādhānām |
vājinam bhāgadhēyam || 27 ||

yadaprahṛtya paridhīñjuhuyāt |
antarādhānābhyam ghāsam prayacchēt |
prahṛtya paridhīñjuhōti |
nirādhānābhyāmēva ghāsam prayacchati |
barhiṣi viṣiñcanvājinaḥ mānāyati |
prajā vai barhiḥ |
rētō vājinam |
prajāsvēva rētō dadhāti |
samupahūya bhakṣayanti |
ētathsōmapīthā hyētē |

athō ātmannēva rētō dadhatē |
yajāmāna uttamō bhākṣayati |
paśavō vai vājinam |
yajāmāna ēva paśūnpratiṣṭhāpayanti || 28 ||

lōkō bahurūpaḥ bhavatyājyabhāgau paśava
ājyamavadyēdāhavanīyaḥ pratyaktasmātpratiṣṭhitō hōtavyō
bhāgaḍhēyamētē caṭvari ca || 3 ||

prajāpātiḥ savitā bhūtvā prajā āsrjata |
tā ēnamatyāmanyanta |
tā āsmādapākṛāmanṇ |
tā varuṇō bhūtvā prajā varuṇēnāgrāhayat |
tāḥ prajā varuṇagrhitāḥ |
prajāpātiḥ punarupādāhāvannāthamicchamānāḥ |
sa ētānprajāpātirvaruṇapraghāsānāpaśyat |
tānnirāvapat |
tairvai sa prajā varuṇapāśādāmuñcat |
yadvāruṇapraghāsā nirupyantē || 29 ||

prajānāmavaruṇagrāhāya |
tāsāḥ dakṣiṇō bāhurnyakṇā āsīt |
savyaḥ prasṛtaḥ |

sa ētāṃ dvitīyāṃ dakṣiṇatō vēdimudāhanṇ |
tatō vai sa prajānāṃ dakṣiṇaṃ bāhuṃ prāsārayat |
yaddvitīyāṃ dakṣiṇatō vēdimuddhanti |
prajānāmēva tadyajāmānō dakṣiṇaṃ bāhuṃ prasārayati |
tasmāccāturmāsyayājyāmuṣmin lōka ubhayābāhuḥ |
yajñābhijitagg hyāsya |
pṛthamātrādvēdī asāmbhinnē bhavataḥ || 30 ||

tasmātpṛthamātram vyaḡsau |
uttārasyāṃ vēdyāmuttaravēdimupā vapati |
paśavō vā uttaravēdiḥ |
paśūnēvāvarundhē |
athō yajñaparūṣō'nāntarityai |
ētadbrāhmaṇānyēva pañcā havīḡṣi |
athaiṣa aindrāgnō bhāvati |
prāṇāpānau vā ētau dēvānām |
yadindrāgnī |
yadaindrāgnō bhāvati || 31 ||

prāṇāpānāvēvāvarundhē |
ōjō balaṃ vā ētau dēvānām |
yadindrāgnī |

yadaṁdrāgnō bhavāti |
ōjō balāmēvāvarundhē |
māruṭyāmikṣā bhavati |
vāruṇyāmikṣā |
mēṣī ca mēṣaśca bhavataḥ |
mithunā ēva prajā vāruṇapāśānmuñcati |
lōmaśau bhavatō mēdhyatvāyā || 32 ||

śamīparṇānyupā vapati |
ghāsamēvābhyāmapī yacchati |
prajāpātimaṇṇādyam nōpānamat |
sa ētēnā śatēdhmēna haṣṣā'nnādyamavārundha |
yatparaḥ śatāni śamīparṇāni bhavānti |
annādyasyāvāruddhyai |
saumyāni vai karīrāni |
saumyā khalu vā āhūtirdivō vṛṣṭim cyāvayati |
yatkarīrāni bhavānti |
saumyayaivāhūtyā divō vṛṣṭimavārundhē |
kāya ēkākapālō bhavati |
prajānām kantvāyā |
pratipūruṣam kārambhapātrāni bhavānti |

jātā ēva prajā varuṇapāśānmuñcati |

ēkaṃatiriktam |

janīṣyamāṇā ēva prajā varuṇapāśānmuñcati || 33 ||

nirupyantē bhavatō bhavāti mēdhyatvāya rundhē ṣaṭcā || 4 ||

uttārasyāṃ vēdyāmanyāni havīḡṣi sādayati |

dakṣiṇāyāṃ māruṭīm |

aṃadhuramēvainā yunakti |

athō oja ēvāsāmava harati |

tasmādbrahmaṇasca kṣatrācca viśō'nyatōpakramiṇīḥ |

māruṭyā pūrvāyā pracāri |

anṛtamēvāva yajatē |

vāruṇyōttārayā |

antata ēva varuṇamava yajatē |

yadēvādhvāryuḥ karōti || 34 ||

tatpratiprasthātā karōti |

tasmādyacchrēyāṅkarōti |

tatpāpiyāṅkarōti |

patnīm vācayati |

mēdhyāmēvaināṃ karōti |

athō tapā ēvaināmupā nayati |

yajjāraḡ santam̐ na prābrūyāt |
priyam̐ jñātiḡ rundaḡyāt |
asau mē jāra iti nirdiśēt |
nirdiśyaivainam̐ varuṇapāśēnaḡ grāhayati || 35 ||

praḡhāsyāṇḡ havāmahaḡ iti patnīmudānāyati |
ahvātaivainām̐ |
yatpatnī purōnuvākyāmanu brūyāt |
nirvīryō yajāmānaḡ syāt |
yajāmānō'nvāha |
ātmanneva vīryam̐ dhattē |
ubhau yājyāḡ savīryatvāyā |
yadgrāmē yadarāṇyaḡ ityāha |
yathōditamēva varuṇamavaḡ yajatē |
yajāmānadēvatyō vā āhavanīyāḡ || 36 ||

bhrātrvyadēvatyō dakṣiṇaḡ |
yadāhavanīyē juhuyāt |
yajāmānam̐ varuṇapāśēnaḡ grāhayēt |
dakṣiṇē'gnau juhōti |
bhrātrvyamēva varuṇapāśēnaḡ grāhayati |
sūrpēṇa juhōti |

anyāmēva varuṇamavāyajatē |
śīrṣannādhi nidhāyā juhōti |
śīrṣata ēva varuṇamavāyajatē |
pratyañktiṣṭhañjuhōti || 37 ||

pratyañnēva varuṇapāśānnirmūcyatē |
akṛānkarmā karmakṛta ityāha |
dēvānṛṇaṃ niravadāyā |
anṛṇā grhānupapṛētēti vāvaitadāha |
varuṇagrhitam vā ētadyajñasyā |
yadyajuṣā grhitasyātiricyatē |
tuṣāśca niṣkāsaśca |
tuṣaiśca niṣkāsenā cāvabhṛthamavaiti |
varuṇagrhitēnaiiva varuṇamavāyajatē |
apō'vabhṛthamavaiti || 38 ||

aphsu vai varuṇaḥ |
sākṣādēva varuṇamavā yajatē |
pratiyutō varuṇasya pāśa ityāha |
varuṇapāśādēva nirmūcyatē |
apratīkṣamāyānti |
varuṇasyāntarhityai |

ēdhō'syēdhiṣīmahītyāha |
saṁidhaivāgniṁ nāmaṣyantā upāyanti |
tējōsi tējō mayi dhēhītyāha |
tēja ēvātmandhattē || 39 ||

karōti grāhayatyāhavanīyastiṣṭhañjuhōtyapō'vabhṛthamavaiti
dhattē || 5 ||

dēvāsuraḥ saṁyattā āsanṇ |
sō'gnirābravīt |
mamēyamanīkavatī tanūḥ |
tāṁ priṇīta |
athāsūrāṇabhibhāviṣyathēti |
tē dēvā agnayē'nīkavatē
purōḍāsāmaṣṭākāpālaṁ nirāvapanṇ |
sō'gniranīkavānthsvēnā bhāgadhēyēna prītaḥ |
caṭurdhā'nīkānyajanayata |
tatō dēvā abhavanṇ |
parā'surāḥ || 40 ||

yadagnayē'nīkavatē purōḍāsāmaṣṭākāpālaṁ nirvapāti |
agnimēvānīkavantagg svēnā bhāgadhēyēna priṇāti |
sō'gniranīkavānthsvēnā bhāgadhēyēna prītaḥ |

caturdhā'nikāni janayatē |
asau vā ādityō'gniranīkavāṇ |
tasyā raśmayō'nikāni |
sākaḡ sūryeṇōdyatā nirvāpati |
sākṣādēvāsmā anīkāni janayati |
tē'surāḥ parājitā yantāḥ |
dyāvāprthivī upāśrayaṇṇ || 41 ||

tē dēvā marudbhyaḥ sāntapanēbhyaścaruṃ nirāvapaṇṇ |
tāndyāvāprthivībhyāmēvōbhayataḥ samātapaṇṇ |
yanmarudbhyaḥ sāntapanēbhyaścaruṃ nirvapati |
dyāvāprthivībhyāmēva tadūbhayatō yajāmānō
bhrātrvyānthsantāpati |
madhyandinē nirvāpati |
taṛhi hi tē'kṣṇiṣṭhaṃ tapāti |
carurbhāvati |
sarvata' ēvainānthsantāpati |
tē dēvāḥ śvōvijayaṇḥ santāḥ |
sarvāsāṃ dugdhē gṛhamēdhīyaṃ caruṃ nirāvapaṇṇ || 42 ||

āśitā ēvādyōpāvasāma |
kasya vā'hēdam |

kasyā' vā śvō bhāvītēti |
sa śṛtō'bhavat |
tasyāhūtasya nāśnanḥ |
na hi dēvā ahūtasyāśnanti |
tē'bruvanḥ |
kasmā imaḡ hōṣyāma iti |
maṛudbhyō gr̥hamēdhibhya ityābruvanḥ |
taṃ maṛudbhyō gr̥hamēdhibhyō'juhavuḥ || 43 ||

tatō dēvā abhāvanḥ |
parā'surāḥ |
yasyaivam viduṣō maṛudbhyō gr̥hamēdhibhyō gr̥hē
juhvatī |
bhavātyātmanā |
parā'sya bhrātr̥vyō bhavati |
yadvai yajñasya pākātrā kriyatē |
paśavyaṃ tat |
pākātrā vā ētatkriyatē |
yannēdhmā baṛhirbhavati |
na sāmīdhēnīraṇvāhā || 44 ||

na prāyājā ijyantē |
nānūyājāḥ |
ya ēvaṃ vēdā |
paśumānbhāvati |
ājyabhāgau yajati |
yajñasyaiva cakṣuṣī nāntarēti |
marutō gṛhamēdhinō yajati |
bhāgadhēyēnaivainānthśamārdhayati |
agnigg sviṣṭakṛtāṃ yajati pratiṣṭhityai |
iḍāntō bhavati |
paśavō vā iḍā |
paśuṣvēvōpariṣṭātpratitiṣṭhati || 45 ||

asūrā aśrayangṛhamēdhīyaṃ caṛuṃ
nirāvapannajuhavuraṅvāhēḍāntō bhavati dvē ca || 6 ||

yatpatnī gṛhamēdhīyāśnīyāt |
gṛhamēdhyēva syāt |
vi tvāsya yajña ṛdhyēta |
yannāśnīyāt |
agṛhamēdhī syāt |
nāsya yajñō vyṛdhyēta |

prativēśaṃ pacēyuh |
tasyāśnīyāt |
gṛhamēdhyēva bhāvati |
nāsyā yajñō vyṛddhyatē || 46 ||

tē dēvā gṛhamēdhīyēnēṣṭvā |
āśītā abhavaṇṇ |
āñjatābhyañjata |
anūvāthsānavāsayaṇṇ |
tēbhyō'surāḥ kṣudhaṃ prāhiṇvaṇṇ |
sā dēvēṣu lōkamavitvā |
asūrānpunāragacchat |
gṛhamēdhīyēnēṣṭvā |
āśītā bhavanti |
āñjatē'bhyañjatē || 47 ||

anūvāthsāṇ vāsayanti |
bhrātrīvyāyaiva tadyajāmāṇaḥ kṣudhaṃ prāhiṇōti |
tē dēvā gṛhamēdhīyēnēṣṭvā |
indrāya niṣkāsaṃ nyādadhuḥ |
asmānēva śva indrō nihitabhāga upāvartitēti |
tānindrō nihitabhāga upāvartata |

gṛhamēdhīyēnēṣṭvā |
indrāya niṣkāsam nidādhyāt |
indra ēvainaṃ nihitabhāga upāvartatē |
gārhapatyē juhōti || 48 ||

bhāgadhēyēnaivainaḡ samārdhayati |
ṛṣabhamāhvāyati |
vaṣaṭkāra ēvāsyā saḥ |
athō indriyamēva tadvīryaṃ yajāmānō
bhrātrīvyasya vṛñktē |
indrō vṛtraḡ haṭvā |
parāṃ parāvataṃmagacchat |
apārādhamiti manyāmānaḥ |
sō'bravīt |
ka idam vēdiṣyatīti |
tē'bruvanmarutō varāṃ vṛṇāmahai || 49 ||

athā vāyaṃ vēdāma |
asmabhyāmēva prāthamaḡ havirnirūpyātā iti |
ta ēnamadhyākṛīdanṇ |
tatkrīdināṃ krīditvam |
yanmarudbhyāḥ krīḍibhyāḥ prāthamaḡ

hāvīrnirūpyatē vijītyai |
sākaḡ sūryēṇōdyatā nirvāpati |
ētasminvai lōka indrō vṛtramāhanthsamṛddhyai |
ētadbrāhmaṇānyēva pañcā havīgṣi |
ētadbrāhmaṇa aindrāgnaḥ |
athaiṣa aindraścāururbhavati || 50 ||

uddhāraṃ vā ētamindra udāharata |
vṛtraḡ haṭvā |
anyāsu dēvatāsvadhī |
yadēṣa aindraścāururbhavati |
uddhāramēva taṃ yajāmāṇa uddhāratē |
anyāsu prajāsvadhī |
vaiśvakaṛmaṇa ēkakaṇṭhō bhavati |
viśvānyēva tēna karmāṇi yajāmāṇō'varundhē || 51 ||

ṛddhyatē'bhyañjatē juhōti vṛṇāmahai bhavatyāṣṭau ca || 7 ||

vaiśvadēvēṇa vai prajāpātiḥ prajā āsrjata |
tā varuṇapraghāsairvaruṇapāśādāmuñcat |
sākamēdhaiḥ pratyāsthāpayat |
tryāmbakai ruḍraṃ niravādayata |
pitṛyajñēna suvargaṃ lōkamāgamayat |

yadvaiśvadēvēna yajātē |
prajā ēva tadyajāmānaḥ sṛjatē |
tā varuṇapraghāsairvaruṇapāśānmuñcati |
sākamēdhaiḥ pratiṣṭhāpayati |
tryāmbakai rudraṃ niravādayatē || 52 ||

pitṛyajñēna suvargaṃ lōkaṃ gāmayati |
dakṣiṇataḥ prācīnāvītī nirvāpati |
dakṣiṇāvṛddhi pitṛṇām |
anādrtya tat |
uttarata evōpaviya nirvāpēt |
ubhayē hi dēvāścā pitarāścējyantē |
athō yadēva dakṣiṇārdhē'dhi śrayāti |
tēna dakṣiṇāvṛt |
sōmāya pitṛmatē purōḍāśaḡ ṣaṭkāpālaṃ nirvāpati |
saṃvathsarō vai sōmaḥ pitṛmāṇ || 53 ||

saṃvathsaṃramēva priṇāti |
pitṛbhyō baṛhiṣadbhyō dhānāḥ |
māsā vai pitarō baṛhiṣadaḥ |
māsānēva priṇāti |
yasmīnvā ṛtau puruṣaḥ praṃyātē |

sō'syāmuṣminlōkē bhāvati |
bahurūpā dhānā bhāvanti |
ahōrātrāṇāmabhijityai |
pitr̥bhyō'gniṣvāttēbhyō mantham |
ardhamāsā vai pitarō'gniṣvāttāḥ || 54 ||

ardhamāsānēva priṇāti |
abhivānyāyai dugdhē bhāvati |
sā hi pitr̥dēvatyaṃ duhē |
yatpūrṇam |
tanmanuṣyāṇām |
uparyardhō dēvānām |
ardhaḥ pitr̥ṇām |
ardha upāmanthati |
ardhō hi pitr̥ṇām |
ēkayōpāmanthati || 55 ||

ēkā hi pitr̥ṇām |
dakṣiṇōpāmanthati |
dakṣiṇāvṛddhi pitr̥ṇām |
anārābhyōpāmanthati |
taddhi pitr̥ṅgacchati |

imāṃ diśaṃ vēdimuddhānti |
ubhayē hi dēvāścā pitarāścējyantē |
catussraktirbhavati |
sarvā hyanu diśaḥ pitarāḥ |
akhātā bhavati || 56 ||

khātā hi dēvānām |
madhyatō'gnirādhiyatē |
antatō hi dēvānāmādhīyatē |
vaṣṭiyānidhma idhmādbhavati vyāvṛtṭyai |
pari śrayati |
antarhitō hi pitṛlōkō mānuṣyalōkāt |
yatparuṣi dinam |
taddēvānām |
yadantarā |
tanmānuṣyāṇām || 57 ||

yathsamūlam |
tatpitṛṇām |
samūlam baṛhirbhavati vyāvṛtṭyai |
dakṣiṇā strṇāti |
dakṣiṇāvṛddhi pitṛṇām |

triḥ paryēti |
ṛtīyē vā itō lōkē pitarāḥ |
tānēva priṇāti |
triḥ punaḥ paryēti |
ṣaṭhsampādyantē || 58 ||

ṣadvā ṛtavāḥ |
ṛtūnēva priṇāti |
yatprāstarāṃ yajūṣā gr̥hṇīyāt |
pramāyukō yajāmānaḥ syāt |
yanna gr̥hṇīyāt |
anāyatanāḥ syāt |
tūṣṇīmēva nyāsyēt |
na pramāyukō bhavāti |
nānāyatanāḥ |
yattrīnpāridhīnpāridadhyāt || 59 ||

mṛtyunā yajāmānaṃ pariḡr̥hṇīyāt |
yanna pāridadhyāt |
rakṣāḡsi yajñāḡ hānyuḥ |
dvau pāridhī paridadhāti |
rakṣāsāmapāhatyai |

athō mṛtyōrēva yajāmānamuthsṛjati |
yattrīṇi trīṇi havīgṣyudāharēyuh |
trayastraya eṣāg sākam pramiyēranṇ |
ēkaikamanūcīnānyudāharanti |
ēkaika ēvaiṣāmanvañcaḥ pramiyatē |
kaśipu kaśipavyāya |
upabarhaṇamupabarhaṇyāya |
āñjanamāñjanyaḥ |
abhyañjanamabhyañjanyaḥ |
yathābhāgamēvainānprīṇāti || 60 ||

niravādayatē piṭrmānāgniṣvāttā ekayōpāmanthatyakhātā bhavati
manuṣyaṇam padyantē paridādhyānmīyatē pañca ca || 8 ||

agnayē dēvēbhyaḥ piṭrbhyaḥ
samīdhyamānāyānubrūhītyāha |
ubhayē hi dēvāścā pītarāścējyantē |
ēkāmanvāha |
ēkā hi piṭṛṇām |
triranvāha |
triṛhi dēvānām |
āghārāvāghārayati |

yajñaparuruṣōranāntarītyai |
nārṣēyaṃ vṛṇītē |
na hōtāram || 61 ||

yadārṣēyaṃ vṛṇīta |
yaddhōtāram |
praṃāyūkō yajāmānaḥ syāt |
praṃāyūkō hōtā |
tasmānna vṛṇītē |
yajāmānasya hōtūrgōpīthāya |
apā barhiṣaḥ prayājān yajati |
prajā vai barhiḥ |
prajā ēva mṛtyōruthsṛjati |
ājyabhāgau yajati || 62 ||

yajñasyaiva cakṣuṣī nāntarēti |
prācīnāvītī sōmaṃ yajati |
pitṛdēvatyā hi |
ēṣā''hutih |
pañcakṛtvō'vadyati |
pañca hyētā dēvatāḥ |
dvē purō'nuvākyē |

yājyā dēvatā vaṣaṭkāraḥ |
tā ēva prīṇāti |
santātamavādyati || 63 ||

ṛtūnāg santātyai |
praivaibhyaḥ pūrvāyā purō'nuvākyāyā''ha |
praṇāyati dvitīyāyā |
gamayati yājyāyā |
ṛtīyē vā itō lōkē pītarāḥ |
ahnā ēvaināṃ pūrvāyā purō'nuvākyāyā'tyānāyati |
rātriyai dvitīyāyā |
aivaināṃ yājyāyā gamayati |
dakṣiṇatō'vadāyā |
udañnatīkrāmatī vyāvṛtṭyai || 64 ||

āsvadhētyāśrāvayati |
astu svadhēti praṭyāśrāvayati |
svadhā namaḥ iti vaṣaṭkarōti |
svadhākārō hi pīṭṛṇām |
sōmāmagrē yajati |
sōmāprayājā hi pītarāḥ |
sōmāṃ pīṭṛmantāṃ yajati |

saṁvath̄sarō vai sōmah̄ pit̄r̄māṅ |
saṁvath̄saramēva tadyajati |
pit̄r̄nbar̄hiṣadō yajati || 65 ||

yē vai yajvānaḥ |
tē pit̄arō bar̄hiṣadaḥ |
tānēva tadyajati |
pit̄r̄nagn̄iṣvāt̄tāṅ yajati |
yē vā ayajvānō gṛhamēdhinaḥ |
tē pit̄arō'gn̄iṣvāt̄tāḥ |
tānēva tadyajati |
agn̄iḥ kāvyavāhanaḥ yajati |
ya ēva pit̄r̄ṇāmagn̄iḥ |
tamēva tadyajati || 66 ||

athō yathā'gn̄igḡ sviṣṭakṛtaḥ yajati |
tādṛgēva tat |
ētattē tata yē ca tvāmanviti
tiṣṛṣu sṛaktiṣu nidadhāti |
tasmādā tr̄tiyāt̄puruṣānnāma na gṛhṇanti |
ētāvāntō hījyantē |
atrā pit̄arō yathābhāgaḥ māndadhvamityāha |

hlikā hi pitarāḥ |
udañcō niṣkrāmanti |
ēṣā vai mānuṣyāṇāṃ dik |
svāmēva taddiśamanu niṣkrāmanti || 67 ||

āhavanīyamupātiṣṭhantē |
nyēvāsmāi taddhnuvatē |
yathsaṭyāhavanīyē |
athānyatra caranti |
ātamitōrupātiṣṭhantē |
agnimēvōpādraṣṭārāṃ kṛtvā |
pitṛnniravādayantē |
antaṃ vā ētē prāṇānāṃ gacchanti |
ya ātamitōrupātiṣṭhantē |
susandrśaṃ tvā vāyamityāha || 68 ||

prāṇō vai susandrīk |
prāṇamēvātmandādhatē |
yōjānvindra tē harī ityāha |
prāṇamēva punārayukta |
akṣannamīmadanta hīti gārhapatyamupātiṣṭhantē |
akṣannamīmadantātha tvōpātiṣṭhāmaha iti vāvaitadāha |

amīmadanta pitarāḥ sōmyā ityabhi prapādyantē |
amīmadanta pitarō'thā tvā'bhi prapādyāmaha
iti vāvaitadāha |
apah pariṣiñcati |
mārjayātyēvaināḥ || 69 ||

athō tarpayātyēva |
trpyāti prajayā paśubhiḥ |
ya ēvaṃ vēdā |
apā barhiṣāvanūyājau yājati |
prajā vai barhiḥ |
prajā ēva mr̥tyōruthsṛjati |
caturāḥ prayājāḥ yājati |
dvāvanūyājau |
ṣaṭhsampādyantē |
ṣaḍvā ṛtavāḥ || 70 ||

ṛtūnēva priṇāti |
na patnyanvāstē |
na saṃyājayanti |
yatpatnyanvāsīta |
yathsāṃyājayēyuh |

pra₁māyukā syāt |
tasmā₁nnānvā₁stē |
na sa₁myājayanti |
patniyai gōpī₁thāyā || 71 ||

hōtā₁ramājyābhāgau yajati₁ santā₁tamavā₁ dyati₁ vyāvṛ₁ttyai ba₁rhiṣadō₁
yajati₁ tamē₁va tadyaj₁atyanu₁niṣkrām₁antyāhainā₁nṛtavō₁ navā₁ ca || 9 ||

pra₁tīpūru₁ṣamēkākā₁pālā₁nirvā₁pati |
jātā₁ ē₁va pra₁jā ru₁drā₁niravā₁dayatē |
ē₁kā₁matiriktam |
ja₁niṣyamā₁ṇā ē₁va pra₁jā ru₁drā₁niravā₁dayatē |
ē₁kākā₁pālā bhavanti |
ē₁kā₁dhaiva ru₁draṃ ni₁ravā₁dayatē |
nā₁bhighā₁rayati |
yadā₁bhighā₁rayēt |
an₁taravā₁cāriṇā₁ḡ ru₁draṃ ku₁ryāt |
ē₁kō₁lmukē₁nā₁ yanti || 72 ||

taddhi ru₁drasyā₁ bhā₁gadhē₁yām |
imā₁ṃ di₁śam₁ yanti |
ē₁ṣā₁ vai ru₁drasyā₁ dik |
svā₁yāmē₁va di₁śi ru₁draṃ ni₁ravā₁dayatē |

rudrō vā apaśukāyā āhūtyai nātiṣṭhata |
asau tē paśuriti nirdiśēdyam dviṣyāt |
yamēva dvēṣṭi |
tamāsmāi paśum nirdiśati |
yadi na dviṣyāt |
ākḥustē paśuriti brūyāt || 73 ||

na grāmyānpaśūṅ hinasti |
nāraṅyāṅ |
catuṣpathē juhōti |
ēṣa vā agnīnām padbīśō nāmā |
agnivatyēva juhōti |
madhyamēnā parṇēnā juhōti |
srugghyēṣā |
athō khalu |
antamēnaiva hōtavyām |
antata ēva rudraṃ niravādayatē || 74 ||

ēṣa tē rudra bhāgaḥ saha svasrā' mbikayētyāha |
śaradvā aśyāmbikā svasā |
tayā vā ēṣa hinasti |
yaḡ hinasti |

tayaivainaḡ saha śamayati |
bhēṣajam gava ityāha |
yāvanta ēva grāmyāḥ paśavaḥ |
tēbhyō bhēṣajam karōti |
avāmba ruḍramādimahītyāha |
āśiṣāmēvaitāmāśāstē || 75 ||

tryāmbakam yajāmaha ityāha |
mṛtyōrmukṣīya mā'mṛtāditi vāvaitadāha |
utkiranti |
bhagasya līphsantē |
mūtē kṛtvā'sajanti |
yathā janam yatē'vasam karōti |
tāḍrgēva tat |
ēṣa tē rudra bhāga ityāha niravāṭṭyai |
apratīkṣamāyanti |
apaḥ pariṣiñcati |
ruḍrasyāntarḥhityai |
pra vā ētē'smāllōkāccyāvantē |
yē tryāmbakaiścaranti |
ādityam caṛum punarētya nirvāpati |

iyam̐ vā aditiḥ |

asyāmēva pratitiṣṭhanti || 76 ||

yan̐ti brūyānniravadayatē śāstē siñcati ṣaṭcā || 10 ||

anumatyai vaiśvadēvēna tāḥ sṛṣṭāstriṽṛtprajāpatih
savitōttārasyam̐ dēvāsuraḥ sō'gniryatpatnī vaiśvadēvēna
tā varuṇapraghāsairagnayē dēvēbhyaḥ pratipūruṣam̐ daśā || 10 ||

anumatyai prathamajō vaṭhsō bahurūpā hi paśavaḥ
tasmātpr̥thamātram̐ yadagnayē'nīkavata uddhāram̐ vā
agnayē dēvēbhya' ṛtūnēva ṣaṭṭhsaptatih || 76 ||

anumatyai pratitiṣṭhanti ||

|| hariḥ o(3)m ||

|| iti kṛṣṇayajurvedīya taittirīya brāhmaṇē prathamāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ
praśnaḥ samāptaḥ ||